

МАКЕДОНСКА РИЗНИЦА

ЕЛЕКТРОНСКО СПИСАНИЕ

24

Република Македонија

Јули 2014 | Број 24
ISSN 1857-9314

Македонска Ризница

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК:

Благојче Андонов

ДИЗАЈН:

Сашо Гачев

РЕДАКЦИЈА:

Гоце Панговски

СОРАБОТНИЦИ:

Роберто Трајковски

Драган Зајковски

Иванка Апостолова

Стојанче Андонов - Дито

Никола Ангелкоски

ИЗДАВАЧ:

Александар Стеванов

Почитувани читатели,

Имаме чест да ви го претставиме дваесет и четвртиот број на е-списанието Македонска Ризница со кој што го одбележуваме јубилејот две години постоење. Исто како и во сите досегашни броеви, и во овој ќе можете да прочитате избор написи од областа на македонската историја, култура и традиција.

Ќе ве запознаеме со германската улога во реорганизацијата и модернизацијата на османлиската војска пред Илинденското востание, како и со еден релативно непознат македонски револуционер. Ви претставуваме дел од богатото творештво на македонскиот сликар Стојанче Андонов – Дито и на стрип авторката Иванка Апостолова. Ќе можете да научите и нешто повеќе во врска со Дебарско – кичевската епархија на МПЦ – ОА, а во овој број ви го претставуваме и последниот напис од рубриката посветена на македонските икони.

Би сакал во името на целата редакција на Македонска Ризница, да искажам огромна благодарност до карикатуристот Никола Ангелкоски, кој што со своите карикатури даде огромен придонес за збогатувањето на ова електронското списание. Неговата серијата портрет карикатури на македонски револуционери и преродбеници, според наше мислење, претставува не само потсетник на славните дејци од македонското минато и оддавање почит за нивните заслуги за Македонија, туку на некој начин и освежување и визуелно осовременување на нивниот помен, како и оставање траен печат за начинот на кој што биле доживувани во времето во кое што ние сега живееме.

Се надеваме дека ќе уживате во читањето на овој дваесет и четврти број на Македонска Ризница.

Со почит,
Александар Стеванов

Во овој број ќе читате:

Германската улога во реорганизацијата и модернизацијата на османлиската војска пред Илинденското востание

Д-р Роберто Тајковски 04

Карикатура: Димитар Миладинов

Никола Ангелкоски 13

Ангелко Аврамов Чупаров

Александар Стеванов 15

**Дебарско-кичевската епархија на МПЦ-ОА:
од почетоците на христијанството до денес**

д-р Драган Зајковски 16

Иванка Апостолова - стрип авторка

Александар Стеванов 20

Стојанче Андонов-Дито - ликовен уметник

Александар Стеванов 30

Македонски фолклор низ фотографии

Редакција 30

Икони од Македонија

Редакција 54

Германската улога во реорганизацијата и модернизацијата на османлиската војска пред Илинденското востание

Ако се земе во предвид дека германскиот канцелар Ото фон Бизмарк пред пратениците во Рајхстагот во 1876 година за новонастанатата „Источна Криза“ ќе истакне: „За Ориентот не би ги жртвувал коските на ниту еден Померански гренадер“,¹ Германската империја или т.н. Втор Рајх и тоа како се инволвираше во случувањата поврзани со Османлиската империја пред Илинденското востание во Македонија, посебно од кога на германскиот престол во 1888 година ќе дојде императорот Вилхем II (1859-1941) и со активностите што ќе ги преземе, индиректно влијаеше истото да не успее.

Како што е познато, Руско-Турската војна (1877-1878) од корен ја разниша Османлиската империјата. Длабоките социо-економски проблеми што таа ги создаде, султанот Абдул Хамид II (1842-1918) ги искористи да го зацврсти своето автократско владеење со империјата. Тој, за да спречи било каква опозиција во редовите на османлиската војска за неуспехот ги обвини некои од тогашните највлијателни османлиски команданти, додека дел од поспособните, како Осман-Паша, Дервиш-Паша и Ахмед Мухтар-Паша, ги постави на јавно-престижни, но не и така значајни функции. На клучните воени позиции во империјата постави свои послушници.²

Увидуваќи ја тешката воено-стратешка позиција, посебно на Балканските вилаети на Османлиската империја по завршувањето на Руско-Турската војна и покрај тешката економска криза, султанот Абдул Хамид II ќе спроведе низа на мерки за техничка модернизација и структурна реорганизација на османлиската војска. Во исто време, за да се унапреди воената мисла во империјата, отвори повеќе нови воено-образовни установи, какви што се и оние во Солун, Битола и Скопје.

¹ Wilhelm Schüssler, Bismarck, Die gesammelten Werke. Bd. 11. Berlin, 1929, 476.

² Mesut Uyar, Edward J. Erickson, A military history of the Ottomans. Praeger Security International, Santa Barbara, Denver, Oxford, 2009, 202.

Сомневаќи се во лојалноста и квалитетот на неговиот висок офицерски кор, во мај 1880 година, султанот Абдул Хамид II побара поддршка од Франција и Германската империја за имплементација на реформите во османлиската војска.³ За разлика од дотогашните традиционални сојузници Французите, Германците веднаш ќе одговорат на предизвикот, што секако дека имаше подлабока воено-стратешка позадина. Во иднина, Османлиите требало целосно да се вооружат со германско оружје и воена опрема и така, да се зголеми севкупното германско влијание во Османлиската империја, на која Германците гледаа како на потенцијален сојузник во однос на Велика Британија и Русија, посебно по усогласувањето на надворешната политика на Франција и Русија во однос на „Источното прашање“ и формирањето на француско-руската антанта во 1891 година.⁴ Тоа зближување меѓу двете империи кулминираше по втората посета на германскиот император Вилхем II на Османлиската империја, во 1898 година и со почетокот на изградбата на Багдадската железница од страна на германски фирми во 1903 година.⁵ Тука и треба да се напомене, дека германската воена инволвираност во Османлиската империја веќе имаше сопствена историја. Првата група пруски офицери во Цариград ќе пристигнат во крајот на XVIII век, додека во средината на триесетите години на XIX век, пристигна и првата воена мисија, чиј член беше и подоцнежниот Началник на Штабот на пруско-германска војска, генерал-фелдмаршалот Хелмут фон Молтке-Постариот,⁶ меѓутоа, оваа мисија не постигна

некои позабележителни резултати.⁷

³ Mesut Uyar, Edward J. Erickson, A military history of the Ottomans..., 205., Jehuda Lothar Wallach, Anatomie einer Militärhilfe. Droste, Düsseldorf, 1976, 35.

⁴ Rainer Lahme, Deutsche Aussenpolitik 1890–1894. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1990, 294–295.

⁵ Jonathan S. McMurray, Distant Teis. Preager Publishers, Westport, 2001, 32.

⁶ Хелмут фон Молтке-Постариот, е германски воен херој од периодот на војните за обединување на Германија, истовремено, еден од најголемите воени стратези во XIX век. Неговитевидувања за состојбите во Османлиската империја ги објави во делото: Helmuth von Moltke, Briefe über Zustände und Begebenheiten in der Türkei aus den Jahren 1835 bis 1839. Posen und Brombert, E. S. Mittler, Berlin, 1841.

⁷ Ulrich Trumpner, Germany and the End of the Ottoman Empire. The Great powers and the End of the Ottoman Empire. Edited by Marian Kent. Frank Cass, London, 108.

Германската воена мисија,⁸ која асистираше при реорганизацијата и модернизацијата на османлиската војска, на чело со полковникот Ото Кехлер, во Цариград пристигна во 1882 година. По смртта на полковникот Кехлер, во 1885 година, само неколку месеци по завршувањето на Српско-Бугарската војна во 1886 година, раководењето со истата, со многу енергија и ентузијазам, го презеде мајорот барон Колмар фон Голц. Се работеше за крајно талентиран пруски

генерал-штабен офицер, кој поседуваше широк спектрум на интелектуални интереси, истовремено беше автор на повеќе воено-теоретски дела, од кое најпознато му е „Народ на оружје“ („Das Volk in Wafen“), инаку инспирирано од големата германска победа во Германско-Француската војна (1870-1871).⁹

Фон Голц, како и неговите претходници, новата функција ја прифати доста воздржано и претпазливо.

⁸ Германската воена мисија беше во состав: полковник Кехлер, мајор Кемпхоевнер (пешадија), мајор Фон Хобе (коњаница) и мајор Фон Ристоф (артиљерија), кои во 1888 година беа промовирани во генерали на османлиската војска. Нејзиниот статус во Османлиската држава беше регулиран со посебен меѓудржавен договор, со кој членовите на мисијата, по автоматизам, станаа офицери на османлиската војска. Handan Nezir Akmesse, *The birth of modern Turkey*. I.B. Taurus & Co Ltd, London, 2005, 21., Jan Christoph Reichmann, *Tapfere Askers und Feige Araber. Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Westfälischen Wilhelms-Universität, Münster* 2009, 50.

⁹ Ulrich Trumpner, *Germany and the End of the Ottoman Empire...*, 108.

Тогашната воена стратегиска цел на Османлиската империја повторно да ги заземе териториите кои тогаш влегуваа во составот на српската и бугарската држава ја оцени како потполно погрешна, потенцирајќи дека европските сили тоа никогаш нема да го дозволат. Тој е со уверување, дека Османлиската империја својата моќ требало да ја црпи од Мала Азија, додека нејзината војска требаше да прерасне во национална војска на Турците во империјата.¹⁰

По неговото пристигнување во Истанбул, во 1883 година, кога е назначен за воен инспектор на османлиските воено-образовни установи, Фон Голц се запозна со сите аспекти од живеењето на Турците и веднаш ја сфати психологијата на функционирање на Османлиската империја, што многу му помогна подоцна да донесува издржани одлуки, поради што донекаде ја стекна наклоноста на сомничавиот и параноичен султан Абдул Хамид II. Што е уште поважно, пред него упорно ги бранеше своите замисли за структурна реорганизација и модернизација на османлиската војска. И покрај сите потешкотии на кои наиде, Фон Голц искрено веруваше во младите турски генерации.¹¹

За разлика претходникот полковникот Кехлер, Фон Голц му беше директно потчинет на Началникот на Штабот на османлиската војска, при тоа, доби и дополнителни задолженија. Имено, тој е надлежен за мобилизацијата, транспортирањето и стратегиската концентрација на османлиската војска, како и за подготвувањето на воено-оперативните планови

и разработка на можните воени сценарија.¹² Сите наведени активности, со асистенција на Германците, за прв пат плански започнаа да се спроведуваат во Османлиската империја.

Надалеку влијателниот Фон Голц, во однос на македонското прашање е проосманлиски настроен. По неговото враќање во Германија во 1896 година, нарочито пред почетокот на Илинденското востание, во статиите што ги објавуваше ја бранеше тезата дека Македонија колку што е христијанска толку е и турско-муслиманска. Тој стоеше на ставот, дека Османлиската империја дури треба да ја нападне Бугарија поради нејзините „провокации во Македонија“, како што ќе наведе: „За да се смири во наредните 50 години“..., сметаќи дека османлиската војска, во тоа време, е доволно моќна да ја порази бугарската војска.¹³ Инаку, ваквиот став на Фон Голц е во согласност со тогашната германска надворешна политика во однос на македонското прашање, а таа беше да се задржи „status quo“ се додека тоа е возможно, меѓутоа тргнуваќи од геостратешките интереси на Германската империја, зацврстувањето на турското влијание во арпаскиот свет го сметаше многу позначајно за Османлиската империја одошто таа да изгуби одредени територии во Епир, Тесалија или Македонија.¹⁴

Како што веќе напоменавме, активностите за структурна реорганизација и модернизација на османлиската војска ги започна полковникот Кехлер, подоцна генерал-мајор, во 1882 година, иако улогата

¹⁰ Colmar Freiherr v. der Goltz, Stärke und Schwäche des türkischen Reiches. Deutschen Rundschau, Band XXIV/1, Oktober, 1897.

¹¹ Jonathan S. McMurray, Distant Teis..., 24-27.

¹² Jehuda Lothar Wallach, Anatomie einer Militärhilfe..., 64.

¹³ Handan Nezir Akmesse, The birth of modern Turkey..., 27.

¹⁴ Ralf Forsbach, Alfred von Kiderlen-Wächter, (1852-1912). Ein Diplomatenleben im Kaiserreich. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1997, 240., Ernst Jackh, Deutschland im Orient nach dem Balkankrieg. 2. Auflage. Martin Mörikes Verlag, München, 54.

на Фон Голц при нивната подоцнежна имплементација е непобитна. Исто така мора да се напомене, дека одредени активности за модернизација на османлиската војска, според пруско-германски модел, секако на своја рака, Османлиите ќе преземат уште во 1869 година, првенствено инспирирани од забелжителните успеси на пруската војска во војните против Данска и Австро-Унгарија. Така, дел од резервниот состав на османлиската војска, т.н. „мустахфизи“ („mustaf ordusi“), е организиран според моделот на пруската „месна самозаштита“ („Heimwehr“). Уште од тогаш, основата на османлиската полска артилерија ја сочинуваа германски артилериски орудија од фабриката „Круп“, додека реорганизацијата на артилеријата започнаа да ја спроведуваат петмината пруски артилериски офицери: Котсофски (Мулис-Паша), Вент (Надир-Паша), Лолинг (Маир-Паша), Швенцфер (Рами-Паша) и Визентал, уште во четириесетите години на XIX век.¹⁵

Планот за реорганизација на османлиската војска што го подготви генерал-мајорот Кехлер, а го прифати султанот Абдул Хамид II во декември 1882 година беше темелен и долгорочен. Тој предвидуваше отстранување на три главни недостатоци на османлиската војска:

- реорганизација на системот на командување во сите нивоа;
- реорганизација на резервниот состав;
- осовременување на обуката на војниците и наставните програми во воено-образовните

установи.¹⁶

Поради негативниот став на султанот Абдул Хамид II, да се формира единствен, функционален генералштаб на османлиската војска, на што Германците посебно инсистираа, поради што командувањето со војската и во иднина ќе остане дуалистичко (главен штаб и воен совет на султанот), германската воена мисија во Османлиската империја првин започна со реформата на военото образование во Османлиската империја, при што Фон Голц посебно се истакна.

Согледувајќи дека османлиските кадети се преоптоварени со теорија наместо воените искуства да ги стекнат на терен, со практична примена на теоретските предзнаења кои ќе ги стекнат, Фон Голц ги растерети наставните програми по кои работеа воено-образовните установи и во употреба ќе воведе нови, многу посовремени учебници-прирачници.¹⁷ Во периодот од околу 12 години колку што престојуваше во Османлиската империја, самиот Фон Голц напиша воени прирачници со вкупен обем од околу 4.000 страни, кои се преведени и испечатени на турски јазик.¹⁸

Фон Голц комплетно ќе го измени и системот на промовирање во османлиската војска. Конкуренцијата многу ја заостри. Од 1.000 кандидати, во османлиската високо-штабна академија се примаа едвај 25 до 30 кандидати. По дипломирањето, секој воено-штабен офицер, пред неговата промоција во командант на крупна оперативна единица, мораше да се стекне со повеќегодишно искуство во оперативна единици и да

¹⁵ Ulrich Trumpner, *Germany and the End of the Ottoman Empire...*, 108.

¹⁶ Mesut Uyar, Edward J. Erickson, *A military history of the Ottomans...*, 205.

¹⁷ Jonathan S. McMurray, *Distant Teis...*, 25.

¹⁸ Jehuda Lothar Wallach, *Anatomie einer Militärhilfe...*, 66.

знае најмалку два странски јазици: француски и руски или германски. Во истиот тој период, најнадарените османлиски офицери на дошколување се испраќани во Германската империја, каде што истовремено се запознаваа со германската култура на живеење и работна етика.¹⁹

Со преземањето на овие навидум непомпезни мерки значително се осовремени воено-образовниот систем во Османлиската империја, како и процесот за напредување на офицерите во војската, од кои голем број дотогаш се буквално неписмени. Како резултат на активностите на Фон Голц по воено-образовните установи во Османлиската империја меѓу 1883 и 1885 година, ќе се појави една плеада на османлиски офицери кои го делеа неговиот светоглед и во наредниот период, особено по Младотурската револуција ќе заземат клучни позиции во империјата.²⁰

Според планот за реорганизација и модернизација на османлиската војска на Фон Голц од 1886 година, а кој е озаконет во март 1887 година, Османлиската империја е поделена на седум воено-територијални области во кои е стационирана по една активна армија. Секоја активна армија, освен активните и резервните пешадиски единици, поседуваше една коњаничка дивизија, една артилериска дивизија, еден инженериски баталјон, санитетска служба и логистика.²¹ Од тогаш, Македонија влезе во оперативното подрачје на III воено-територијална

област, со седиште во Битола (Monastir).²² Воено-територијалните области се задолжени за евидентирање, регрутација и мобилизација на воените обврзници-муслимани од 20 до 40 годишна возраст, од кои 6 во активната војска и 14 години во резерва. Секоја воено-територијална област мобилизираше по еден активен корпус во состав од две активни т.н. „низамии“ пешадиски дивизии, кои според германскиот воен модел се составени од две бригади, односно шест пешадиски полкови и еден артилериски полк.²³

Резервниот состав на османлиската војска исто така е реорганизиран по германски воен модел. Секоја воено-територијална област мобилизираше по два „редифски“ корпуси и по еден „мустахфиз“ („стара гарда“) корпус.²⁴ Резервистите или т.н. „редифи“ и формално се организирани во баталјони, полкови, бригади и дивизии. Секој „редифски“ полк доби свое складиште за снабдување, дополнителни единици, а со зголемувањето на воената обврска на т.н. „мустахфиз“, од 6 на 8 години, „редифите“ од првата резерва ќе добијат нови, посложени задолженија. Месните „низамии“ единици имаа задача да асистираат при мобилизација на „редифите“.²⁵ Влечниот добиток за потребите на резервниот состав на османлиската војска требало да се реквизира од цивилното население. Според планот за реорганизација и модернизација на Фон Голц од 1886 година, модернизираниа е и османлиската артилерија. Од

¹⁹ Mesut Uyar, Edward J. Erickson, A military history of the Ottomans..., 207.

²⁰ Handan Nezir-Akmese, The Birth of Modern Turkey..., 24

²¹ Андреј Илиев, Воените операции на османлиската војска во Македонија 1876-1909. Соларис принт, Скопје, 2010, 38

²² Die Türkische Whrmacht und die Armeen der Balkanstaaten. Verlags-Anstalt „Reichwehr“, Wien, 1892, 30.

²³ Edward J Erickson, Defeat in Detail. The Ottoman Army in the Balkans 1912-1913. Greenwood Publishing Group, Santa Barbara CA, 13., Die Türkische Wehrmacht und die Armeen der Balkanstaaten..., 31.

²⁴ Истото, 31

²⁵ Edward J Erickson, Defeat in Detail..., 14.

фабриките на „Круп“ во Германија, меѓу 1885 и 1889 година се набавени повеќе тешки артилериски орудја, кои се распоредени по османлиските утврдувања во Босфорот и штотуку изградените утврдувања во Чаталча во Источна Тракија, во близината на Истанбул. Од тоа време, главно офанзивно артилериско орудие на османлиската војска станаа артилериските орудја од моделот „круп“ од 75 мм и 87 мм.²⁶

Со пособено ангажирање на Фон Голц и преку неговите лични врски, склучени се договори за набавка на огромни количества оружје од германските фабрики „Круп“, „Шихау Верк“, „Маузер“ и „Лудвиг Лове“ за потребите на османлиската војска. Само во периодот меѓу 1885 и 1887 година, набавено е оружје во вредност од околу 16 милиони рајхсмарки, притоа, само од фабриките „Маузер“ и „Лудвиг Лове“ се набавени 500.000 модерни пушки и 50.000 карабини, со кои се вооружани и османлиските единици во III воено-територијална област.²⁷ Горе наведената сума од 16 милиони рајхсмарки, до 1895 година порасна на околу 100 милиони рајхсмарки.²⁸ Да биде уште потрагикомично, германските фирми големи количества на оружје им продаваа и на останатите Балкански држави, поради што, на Балканскиот Полуостров започна трка во вооружување во која Османлиската империја сакала или неј морала да

учествува.²⁹ Со една реченица кажано, германскиот воено-економски комплекс пред Илинденското востание се стекна со монопол во Османлиската империја, кој во никој случај не сакаше да го загуби. Наведената модернизација и реорганизација на османлиската војска до израз дојде за време на едномесечната Грчко-Турска војна (1897), која започна како резултат на вооружените судири на Крит од претходната година.³⁰ Османлиската команда во април 1897 година, според претходно изготвен стратегиски план за концентрација и тек на операциите против грчката војска на Фон Голц, од 1886 година,³¹ за кратко време концентрира скоро 60.000 свои војници, или околу 10 дивизии во Епир и Југозападна Македонија, кои, од кога ќе го одбијат првичниот грчки напад, под водство на генерал-маршалот Ибрахим Едем-Паша ќе прејдат во напад. Првин ќе успеат да продрат во Тесалија, а потоа и Атика. Од чиста национална катастрофа Грците се спасени од европските сили, пред сè од Русија, која по дипломатски пат ќе издејствува потпишување на примирје меѓу завојуваните страни кое е на штета на Грците.³²

Грчко-Турската војна (1897), покрај нејзината краткотрајност, беше најдобар индикатор за понатамошната имплементација на веќе започнатата

²⁶ Stenford J. Shaw, Ezel Kural Shaw, History of the Ottoman empire and modern Turkey. Volume II. Reform, Revolution, and Republic. Cambridge University press, Cambridge, 1977, 245.

²⁷ Jehuda Lothar Wallach, Anatomie einer Militärhilfe..., 105., Петър Дървингов, От София и Пловдив към Цариград и Скопие. Печатница „Св. София“, София, 1903, 59..

²⁸ Jan Christoph Reichmann, Tapfere Askers und Feige Araber..., 40.

²⁹ Истото, 40.³⁰ Edward J Erickson, Defeat in Detail. The Ottoman Army in the Balkans 1912-1913..., 14-15.

³⁰ Dimitris Keridis, Historical Dictionary of Modern Greece. Historical dictionaries of Europe, Nr. 71. Scarecrow Press, Lanham-Maryland, 2009, 83-84.

³¹ Оперативниот план беше дефанзивен и имаше за цел да ги растегне грчките сили со распоредување на еден дефанзивен армиски корпус во Епир и една оперативна армија во состав од 7 пешадиски и една коњаничка дивизија во Југозападна Македонија. Mesut Uyar , Edward J.Erickson, A military history of the Ottomans..., 209.

³² Edward J Erickson, Defeat in Detail. The Ottoman Army in the Balkans 1912-1913..., 14-15.

структурна реорганизација и модернизација на османлиската војска и на очигледно задоволство на Фон Голц во нејзе посебно ќе се истакнат: нижите османлиски офицери; артилеријата, која и покрај недостатокот од квалитетен влечен добиток добро маневрираше на бојното поле. Малоазиските резервисти, кои фанатично јуришаа врз грчките одбранбени позиции и се еднакво ефикасни како и активните османлиски војници;³³ или трите аспекти од реорганизација и модернизација на кои најповеќе инсистираше. Знаејќи го војничкиот карактер на Фон Голц, можеме само де претпоставиме дека сигурно негодуваше зошто османлиската војска, која беше подобро обучена и опремена од грчката, не го искористи стратегискиот моментум и не се обиде да ја заземе Атина. Причините се подлабоки. Тие се последица на инфантилноста на султанските послушници, лошата патна инфраструктура, недисциплината на албанските резервисти и неспособноста на османлиската војска да изведе маневар за опкружување на грчките единици наместо фронтално да ги потиснува.³⁴

Главен недостаток на османлиската војска до Илинденското востание, што ниту Германците не ќе успеат да го отстранат, е немањето на доктрина за реализација на против-герилски операции. Во една таква ситуација, османлиските офицери, кои не поседуваа никаква наобразба за водење противгерилска војна, се принудени самостојно да модифицираат тактика за борба против четите

на Тајната Македоно-Одринска Революционерна Организација. Одредени обиди да се применат британските искуства од Бурските војни (1880-1902), како што беше поставувањето на безбедносно-контролни пунктови во кризните подрачја, се направени од страна на нижите османлиски офицери во Македонија.³⁵ Колку Бурските војни (1880-1902) ќе влијаат на модификацијата на османлиската противгерилска доктрина пред почетокот на Илинденското востание говори и фактот што османлиската војска ја интензивираше воената обука во стрелаштво, што дотогаш скоро и да не постоеше. Значајно е да се напомене дека според уверувањето на битолските конзули, османлискиот план за опколување на востаничките центри со големи воени кордони, со чие постепено стегање на обрачот кон неговиот центар, требало да се разбиат и уништат илинденските востаници, веројатно е разработен од страна на еден од 40-те германски воени инструктори во Османлиската империја во тоа време.³⁶ Се работеше за 34-годишниот Хуго фон Гоебен, кој во 1898 година ја напушти воената служба за да замине во Јужана Африка, каде што се бореше од страна на Бурите во Втората бурска војна (1899-1902). Тој, по завршувањето на војната се врати во Германија, каде што објави една брошура за тактиката на Бурите во оваа војна, изгледа и поради што, без да заврши воено-штабна школа е унапреден во чин мајор.³⁷

Хуго фон Гоебен, со реноме на специјалист за противгерилска борба, во пролетта 1903 година

³³ Истото, 15..

³⁴ Mesut Uyar, Edward J. Erickson, A military history of the Ottomans..., 210-211.

³⁵ За ова види поопширно: Mesut Uyar, Edward J. Erickson, A military history of the Ottomans..., 211-219.

³⁶ Ванчо Ѓорѓиев, Подземната република. Дамјан Груев и македонското револуционерно движење. Филозофски факултет, Тримакс, Скопје, 2010, 316.

³⁷ Maximilian Harden, Köpfe. Dritter Teil. Verlag Erich Reiss, Berlin, 1913, 346-347

ќе пристигне во Битола, каде што останал се до завршувањето на Илинденското востание, а потоа повторно ќе се врати во Германија, целосно изнемоштен поради маларијата од која заболел. Според неговите согледувања комитите се бореле како Бурите, поради што предложил османлиската војска да ја користи стратегијата на Британците за време на Бурските војни. За да се смират, да се палат нивните села и имоти, па кога не ќе имаат каде да се кријат, самите ќе бидат принудени да се растурат или предадат.³⁸

Д-р Роберто Тајковски

³⁸ Ванчо Ѓорѓиев, Подземната република. Дамјан Груев и македонското револуционерно движење..., 316-317.

Димитар Миладинов

македонски џоеџи
и џереробеник
1830–1862

(џорџиреџи карикаџура,
молив во боја на
харџиџа)

Никола Анџелкоски

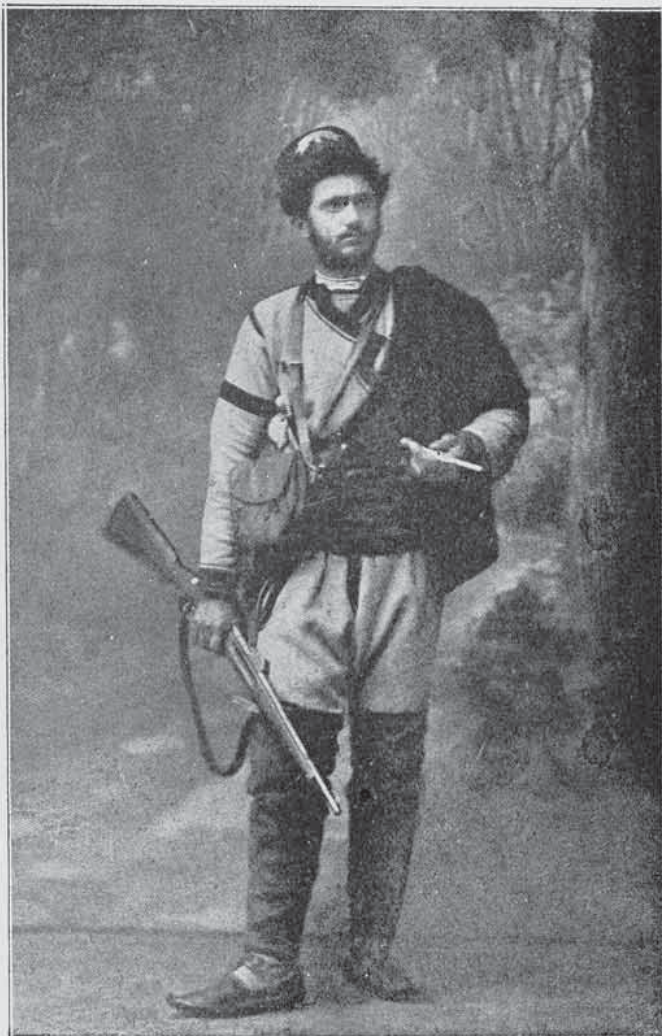

Ангелко Аврамов Чупаров

Ангелко Аврамов Чупаров е роден во село Попрадиште, Азот, велешко, во 1878 година. Тој беше еден од најпреданите месни организациски дејци. Во есента на 1907 година, по наредбата дадена од реонскиот војвода Михаил Змијата да однесе едно писмо во Велес и да го предаде на градското раководно тело, тргнал од селото Бистрица за град Велес. Но агенти на српската пропаганда соопштуваат на деврието да го стигне Ангелко и да го претресе. Деврието (група турски војници) го престигнуваат Ангелко меѓу селата Чашка и Еловец и бараат од него да го претресат. За писмото да не падне во рацете на власта и да не настанат масовни апсења, Ангелко го голда писмото и се застрелува. Така, на својата служба, умре Ангелко за да го зачува родот и честа на својот тврд мијачки род.

Илустрација Илинден, Софија, декември 1929 година, година 3, книга 1(21) стр.7

Превод: Александар Стеванов

Ангелко Аврамовъ Чупаровъ

е роденъ въ с. Папрадище, Азотъ, Велешко, презъ 1878 година. Той бѣше единъ отъ най-преданитѣ мѣстни организационни деятели. Презъ есенъта на 1907 година, натоваренъ отъ районния войвода Михалъ Змията да отнесе едно писмо въ Велесъ и го предаде на градското Ржководно тѣло, тръгва отъ с. Би-стрица за гр. Велесъ. Обаче, агенти на сръбската пропаганда съобщаватъ на деврието да настигне Ангелко и го обискира. Деврието (група турски войници) настигатъ Ангелко между селата Чашка и Еловецъ и поискватъ да го обискиратъ. За да не падне писмото въ ржцетѣ на властѣта и последватъ масови арести, Ангелко поглъща писмото и се застрелва. Така умрѣ Ангелко на поста си, за да запази родъ и честъ на твърдия си мянчки родъ.

Дебарско-кичевската епархија на МПЦ-ОА: од почетоците на христијанството до денес

Историјатот на Дебарско-кичевската епархија на МПЦ - ОА, несомнено, започнува уште во првите векови од ширењето на христијанството. Оваа епархија е неразделно поврзана со градот Лихнид (денешен Охрид), каде што веќе од III - IV век постоела угледна епископија. Основоположник на лихнидската епископија бил познатиот христијански мисионер и маченик св.Еразмо (III – IV век). Тој таму се задржал повеќе години, работејќи како мисионер, вршејќи разни чуда меѓу локалното население. Најкарактеристични од нив се воскреснувањето на синот на видниот лихнидец Анастас и покрстувањето на 40.000 нови верници. Затоа изведуваме заклучок дека благодарение на неговата мисионерска дејност христијанството се проширило на поголем простор во Охридско. Се разбира, во овој контекст не треба да се заборава ниту фактот дека античкиот Лихнидос се наоѓал на Виа Егнатија, преку која пулсирал животот со другите метрополи на Балканот, а, пред се, со Солун.

Оттука е веројатно дека христијанството, уште пред доаѓањето на Еразмо, било познато во Лихнидос, ако не поинаку, барем како идеја.

Од лихнидските епископи во периодот од IV до IX век познати се имињата на Зосим (343), Антониј (449), Лаврентиј (516), Теодорит (519) и Гаврил (879/870). Христијанството на тој простор посебен импулс добило во втората половина на IX и во почетокот на X век благодарение на учителско-просветната и црковната дејност на светите Климент и Наум, ученици на сесловенските просветители и рамноапостоли Кирил и Методиј. Освен литературните извори, за епископијата во Лихнид сведочат и големиот број археолошки извори.

Тука ги вбројуваме седумте досега откриени ранохристијански базилики, датирани во период IV – VI век, од кои со својата монументалност предничат двете на Плаошник (Поликонхалната и Големата базилика), како и уште 16 други ранохристијански базилики на поширокиот простор на градот Лихнид. На локалитетот Плаошник во Охрид со сигурност е потврдено постоењето на две ранохристијански базилики. Од нив, според монументалноста, предничи Поликонхалната базилика. Според архитектонската структура станува збор за базилика со двоен четворолист, раскошно украсена со мозаични подови и мермерни столбови декорирани со камена пластика. Утврдено е дека крајната фаза во градењето на оваа базилика се одвивала во втората половина на V век. Втората базилика на локалитетот Плаошник била целосно истражена со археолошките ископувања

започнати во 2001 година. Таа се наоѓа под темелите на Климентовата црква Св. Пантелејмон и се датира кон крајот на V или почетокот на VI век. На југоисточната страна од оваа базилика, археолозите посведочиле постоење на комплекс за крштевање со предворје – квадратен баптистериум со кружна писцина. Станува збор за крстилница со мозаичен под со ранохристијанска орнаментика. Од ранохристијанските симболи, за одбележување е свастиката. Нејзините корени како симбол се од Истокот со значење на вечен живот. Токму затоа, не случајно е посведочена во крстилницата каде се изведувала светата тајна на кршение која според христијанската догма ги чистела верниците од гревовите воведувајќи ги на патот за вечен живот во рајот.

Со најновите истражувања од 2008 година постојат силни индикации дека се откриени остатоци и од трета

ранохристијанска базилика на Плаошник. Сепак понатамошните археолошки истражувања треба со сигурност да ги потврдат овие првични индикации. Во времето на државата на царот Самоил, Охрид станал седиште на Охридската архиепископија. Истиот статус го задржал за време на византиското, средновековното српско и османлиското владеење, се до укинувањето на Архиепископијата во 1767 година.

Освен со лихридската, историјатот на Дебарско-кичевската епархија на МПЦ – ОА е поврзан и со Дебарската епископија од XI век. Нејзината дијецеза ги опфаќала областите околу Горен и Долен Дебар и по тековите на Црни Дрим и Радика. Во XVII век кон оваа епископија била приклучена и Кичевската. На тој начин, всушност, го добила името Дебарско-кичевска епархија. Таа се до 1767 г. се наоѓала во составот на Охридската архиепископија. Нејзини познати владци

се: Данил (1529), Јоаким (1598), Кипријан (1631-1634) и др.

Меѓу двете светски војни, во составот на Српската Православна Црква била основана Битолско – охридската епархија. Меѓу другите, во нејзината диецеза влегувале градовите Охрид, Струга, Битола, Дебар, Кичево и др.

Денешната Дебарско–кичевска епархија, под името Величка епархија, била основана на Црковно–народниот собор одржан во 1967 г. кога е прогласена автокефалноста на МПЦ. Следната 1968 г. таа е преименувана во Дебарско–кичевска епархија. Нејзин прв митрополит бил Методиј. По неговото востоличување за Архиепископ на МПЦ во 1981 г., за администратор на Дебарско–кичевската епархија бил избран г. Тимотеј, кој воедно бил и митрополит Австралиски. Од 1995 г. Тимотеј ја носи титулата митрополит Дебарско–кичевски.

д-р Драган Зајковски

Иванка Апостолова

СТРИП АВТОРКА

Иванка Апостолова, родена во Скопје во 1973 година, е македонска стрип авторка која што од 1997 година се занимава со изработка на колажни стрипови, како и на стрипови во комбинирана техника. Има објавувано во над 20 македонски и странски магазини како што се „Лифт“, „Град“, „Стрипбургер“, „Стрипбурек“, „Милк&Водка“, „Васто Зајн“, „Зофа“, „Кул Стрип“, „Ла Флака“, „Апокалипса“, „Д Магазин“, „Гледалишки лист“, „Арт Република“, „Контејнер“, а беше застапена и во антологијата „Женскиот стрип на Балканот“.

Иванка со свои дела се има претставено на 11 самостојни изложби, а учество има земено и на вкупно 16 групни изложби. За афирмација на македонскиот стрип таа е добитник на наградата „Љупчо Филипов“ доделена во 2011 година од страна на Стрип центарот на Македонија со седиште во Велес.

Нејзин најнов стрип проект, овој пат во улога на уредничка, е стрип албумот „Personal futurism / Public politics“ во издание на „Продукција“, Скопје. Стрип албумот, во соработка со музеите и центрите на култура, е промовиран ширум републикава - во Скопје, Велес, Битола, Гевгелија, Штип и Струмица, а во блиска иднина следуваат промоции и на стрип фестивалите во Призрен, Белград и Љубљана.

Александар Стеванов

dirty tricks

društva

WITH
ROCK
AND

MRS. BASKAR

YOU NEVER
TOLD ME YOUR
YOUR REASONS
WHY WE BROKE
UP... YOU ALWAYS
REPEAT MINE
AS THEY ARE
YOURS... YOU
ARE SO SHALLOW
ROCK... BUT STEAL
EVERYTIME I
SEE YOU, YOU ARE
EROTICAL TO ME...
I WANT TO CARESS
THAT SMOOTH
BODY OF YOURS...
YOU WAS
15... AFTER
I WAS
18...
WHEN
FINGER
RUMMED
FIND
TED

I don't know...
EVERYTHING
BECOMES MORE IMPORTANT
THEN YOU... I THINK
TOO MUCH, BUT I AM NOT
AN ALCOHOLIC... YOU
ARE OLDER THAN
ME... MY EX GIRL-
FRIENDS THEY ARE
ALL MY LITTLE
SISTERS... BUT
THANKS TO YOU
I STARTED TO WEAR
T-SHIRTS IN COLOURS
WITH YOU I FELT
MYSELF TOO
CHILDISH... I'M A
GROWN UP AND
I'M STEAL THINGS
OF HER...

IT'S EASY TO FALL IN
LOVE, BUT YOU CAN'T
KEEP IT WITH YOU...
YOU HAVE TO BE
A BIT OF A LIAR...
YOU HAVE TO BE
A BIT OF A CHEAT...
YOU HAVE TO BE
A BIT OF A LIE...
YOU HAVE TO BE
A BIT OF A LIE...

BUSINESS

CLASS PERMIT NO. 217

WE WILL BE PAID BY

IN CLASSIC SCREEN

150

Kans

5. We
ARE
VERY
DIFFE
RENT
FROM
EACH
OTHER,
WE HAVE
NOTHING IN
COMMON...

YOU
KNOW
YOU
WAS
A
HORROR...

YOU ARE
EMOTIONALLY
UNBALANCED
10.

The World
ANIMATE
by John Cawley

12.
YOU
AVOID TO
DEAL UP THE...
OUR RELATION...
SHE A MAN...
YOU BEHAVE
EVERY DAY
BOY...

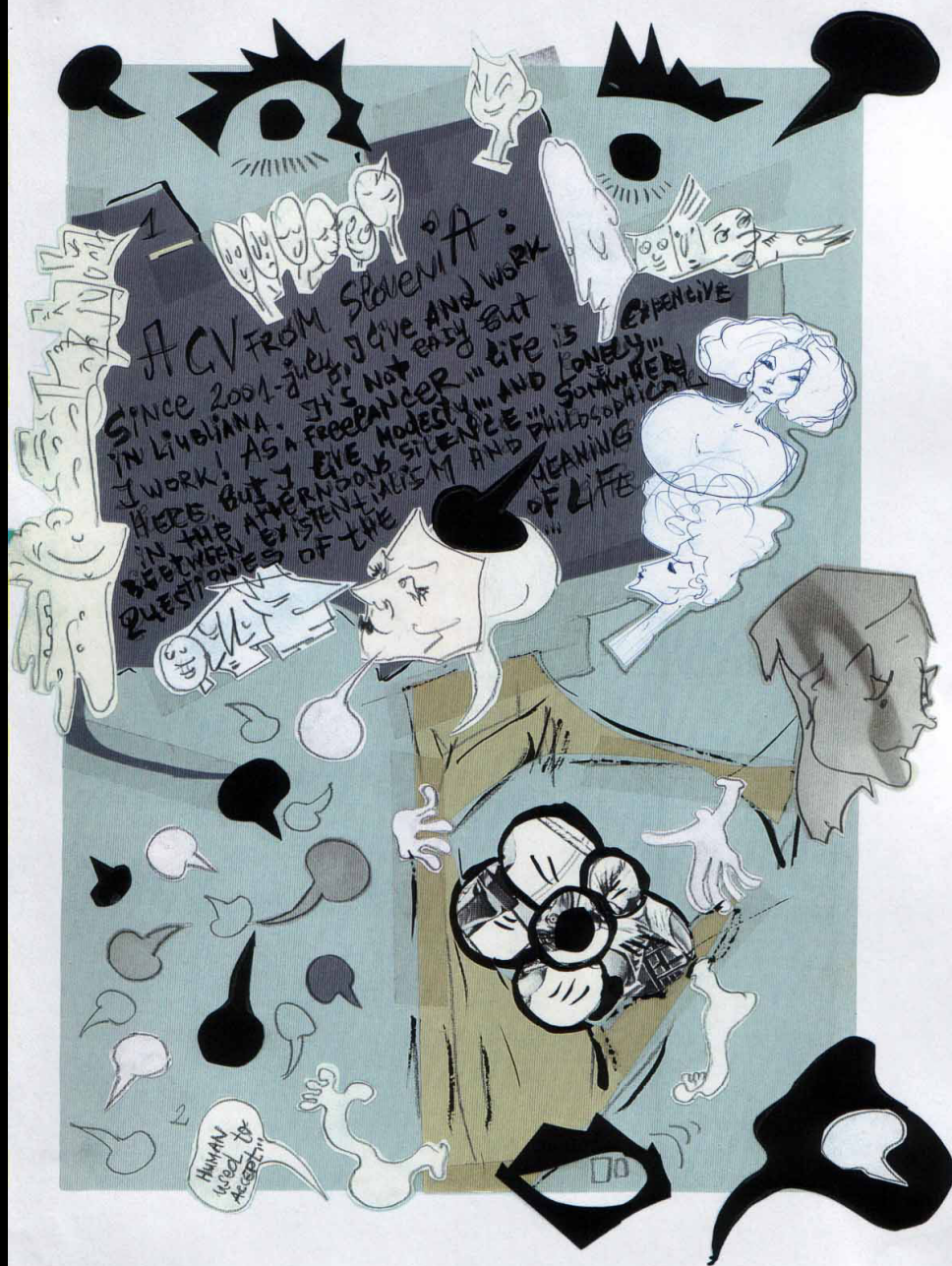
13.
I HAVE
FOUND A
NEW
GIRLFRIEND

NEW

Tim Oliver
1227 East 31st St
Tulsa, OK 74106
918/592-2731

Probably 18
she is
years
old... (14)

Стојанче Андонов-Дито

ликовен уметник

Стојанче Андонов – Дито, роден на 8 мај 1980 година во Кратово, е македонски академски сликар. Со основното и средното образование се стекнува во родното Кратово, а ликовната академија ја завршува на Факултетот за ликовни уметности при Универзитетот Св. Кирил и Методиј – Скопје. Реномираниот професор Рубенс Корубин, во чија што класа Стојанче го завршува факултетското образование, за него ќе каже:

„Стојанче Андонов – Дито ѝ припаѓа на најмладата наша генерација на млади уметници. Свој, стрплив во она што сака да го направи и искрен во она што ни го соопштува. Неговите слики се работени во силен реализам што произлегува од денешнава динамика на живеење. Неговиот илузионизам е посебен запис на предметите што биле дел од нашето секојдневие, обликувани со генерации и препознатливи во својата основна употребливост. Како контраст на сцената се вметнати деликатно дизајнирани додатоци.“

Непосредно по дипломирањето Дито ја поставува својата прва самостојна изложба во Домот на Културата Лазар Софијанов – Кратово, а освен во Македонија до сега тој има изложувано и во Норвешка и Холандија.

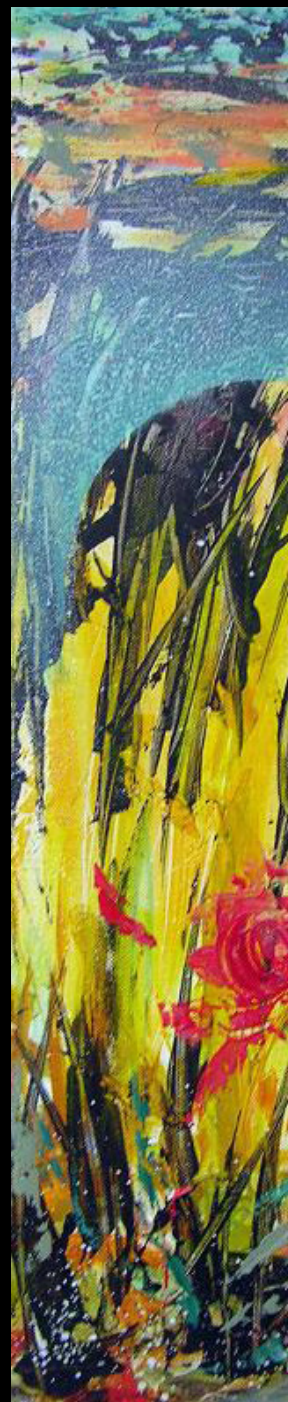
Покрај сликањето, негова пасија е и фрескоживописот со што во моментов е преокупиран. За ликовните квалитети на Дито, професорот Тодор Максимовски – Максим, редовен професор по ликовна уметност, ќе рече:

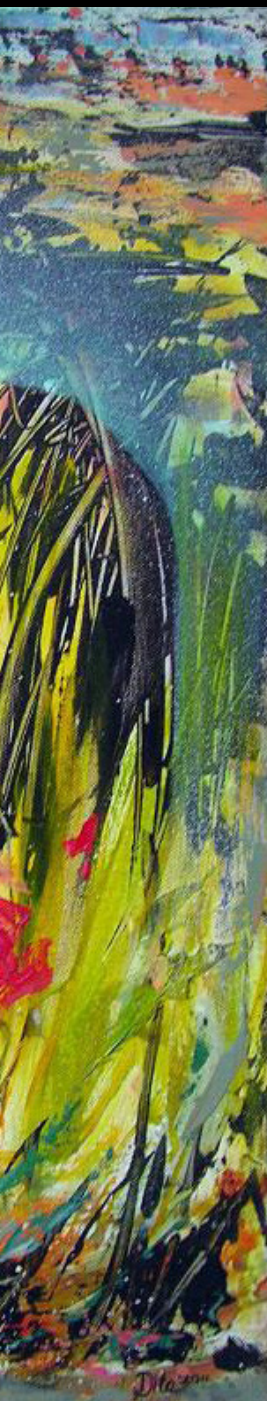
„За време на мојот живот и наставничка кариера немам забележано поталентиран уметник.“

Редакцијата на електронското списание Македонска Ризница има чест и задоволство да ви прикаже дел од разновидното ликовно творештво на овој македонски академски сликар.

Александар Стеванов

М. Л. 1974
"определенный" Георгий Лазарев
1974

М. Л. 1974
"определенный" Георгий Лазарев 1974

В. Андрица

«Корич»

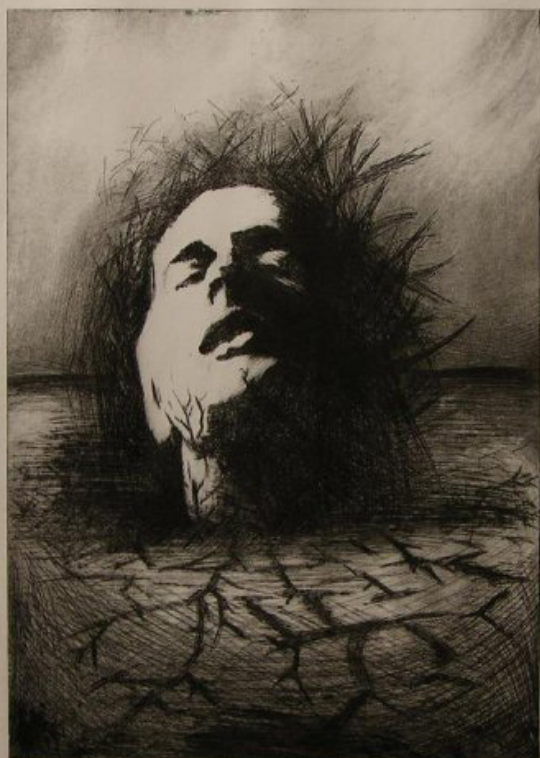
Андрей Андрица 2000

В. Андрица

«Фасон»

Андрей Андрица 2000

3/6 сг/а. и.с.а. "moment of clarity" Георгиев Андрей - 2004

3/6 сг/а. и.с.а. "Акс" Георгиев Андрей 2004

2/4 АКВАТИНА "ХАРАЕ-КИМ"
СТОЯНЧЕ АНДОНОВ⁰²

2/4 АКВАТИНА "ХАРАЕ-КИМ"
СТОЯНЧЕ АНДОНОВ⁰²

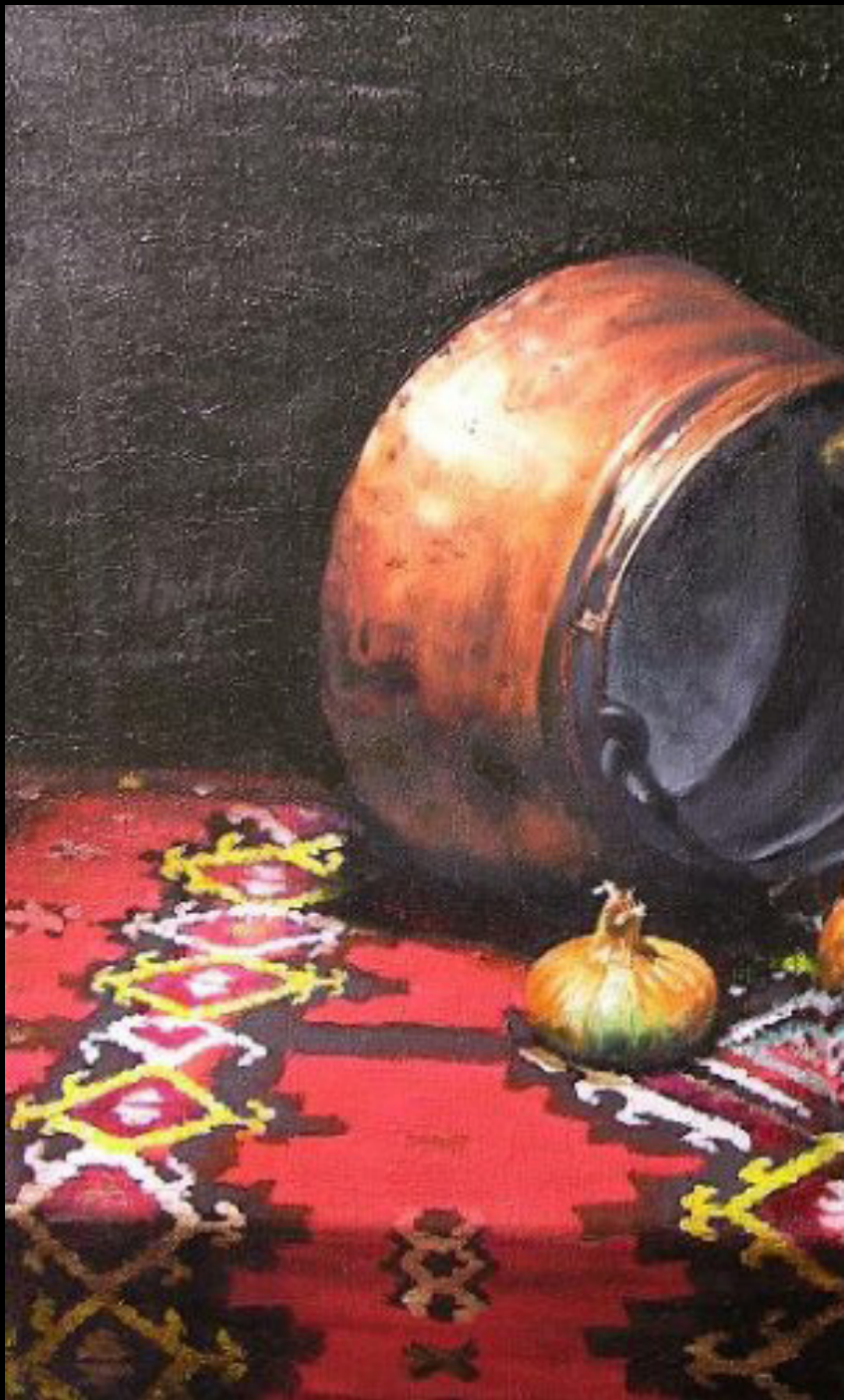

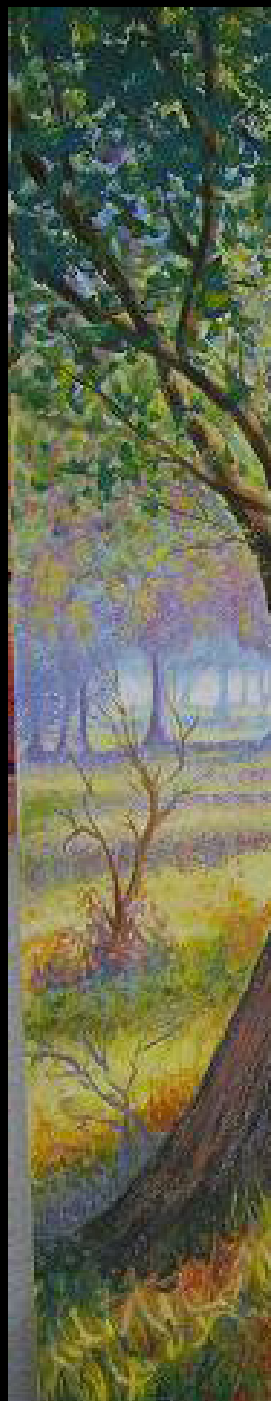
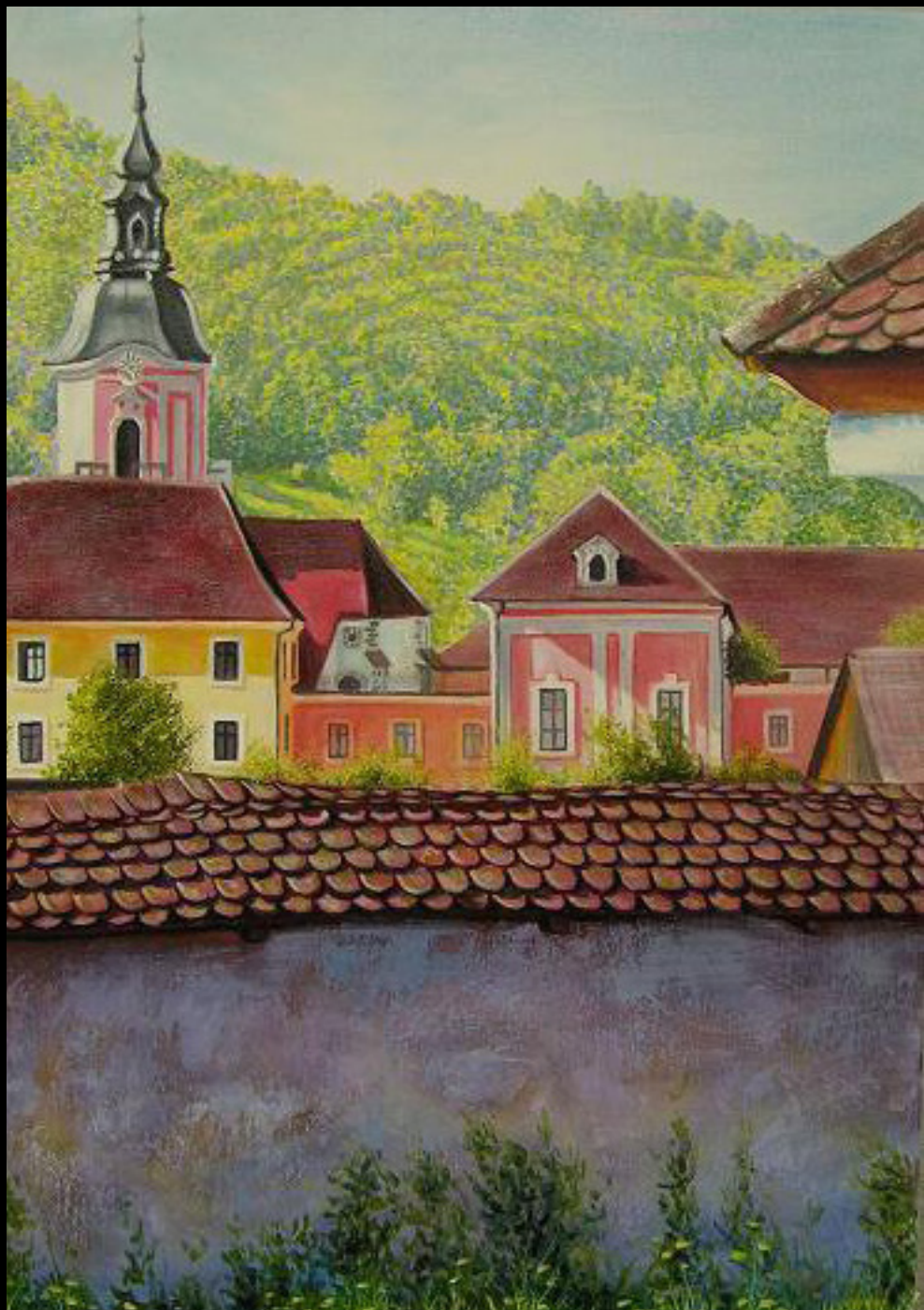

ИКОНИ ОД МАКЕДОНИЈА

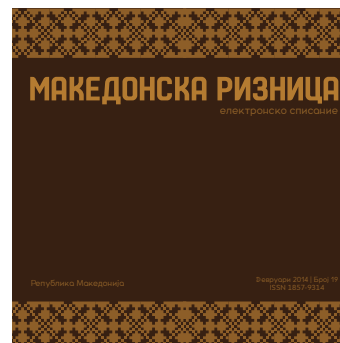

Крштевањето на Христос, 1730-1739 година, работилница на зограф Давид од Селеница, црква Св. Димитрија, Битола.

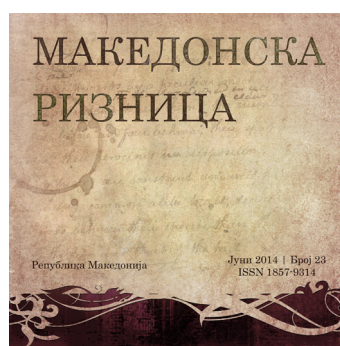
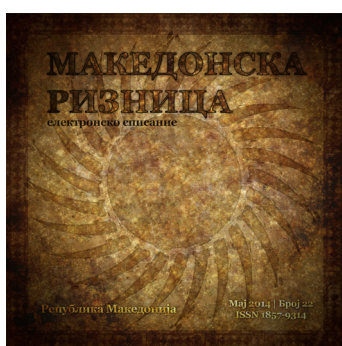
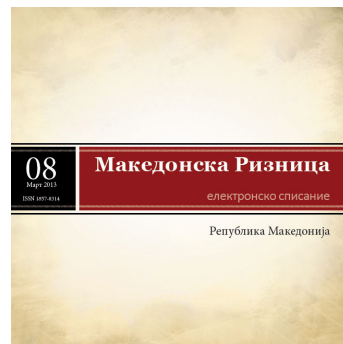
Св. Димитрија, прва половина на XVI век, непозната црква во село Враниште, Струга. Музеј на Македонија.

Овде можете да ги прочитате сите прет

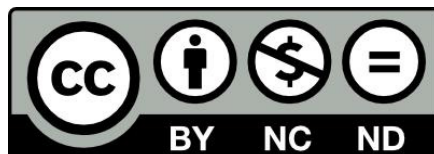

Секоја од насловните страници претставува линк до содржи

ходни изданија на Македонска Ризница

ината на соодветниот изминат број на Македонска Ризница

Македонска ризница:

Можеѝе:

да споделите – да умножувате, дистрибуирате, јавно да го прикажувате или јавно дигитално да го прикажувате делото.

Под следниѝе услови:

Наведи извор — Морате да го наведете изворот на ист начин како што тоа го направил авторот или давателот на лиценцата (но не на начин кој би сугерирал дека тие ве поддржуваат вас или вашето дело).

Некомерцијално — Не смеете да го користите ова дело за комерцијални цели.

Без агаѝѝирани дела. — Не смеете да го промените, трансформирате или да го адаптирате ова дело.

Е-ПОШТА:

makedonska.riznica@yahoo.com

Медиумски покровители:

cOoLTuRa

WWW.WHEREISMacedonia.org